

Культура і Побут

№ 40

Неділя, 18-го жовтня 1925 р.

№ 40

Конкурс

на літературні нариси з робітничого життя.

З метою виявлення сучасного побуту, редакція газети ВУЦВК—«Вісти» оголошує конкурс на кращі нариси з робітничого життя.

Темою може служити побут окремої сім'ї (бажано типового характеру), клубу, робітничого оселку, життя заводу, копальні, цукроварні.

Територія зарисованого побуту—радянська Україна.

Розмір нарису не більш $\frac{1}{2}$ друкованого аркушу і не менш $\frac{1}{4}$ арк.

Мова українська й руська.

На нариси встановлюється 3 премії:

1 премія—75 карб.

2 премія—50 карб.

3 премія—40 карб.

Нариси, що їх не буде премійовано, за постановою журі можуть одержати похвальні відзнаки.

Всі премійовані нариси друкуватимуться в додатку до газети «Вісти»—«Культура і Побут».

Крім гонорару та премій, автори премійованих нарисів (і з похвальним відзнакою) одержують безплатно протягом року газету «Вісти» з додатком.

Нариси слід надсилати, надрукуювши їх машинкою або чітко їх написавши на одному боці сторінки і не підписуючи їх жадним прізвиськом чи то псевдонімом. На титульній сторінці зшитку слід лише надписати умовне гасло та визначити, що твір надіслано на конкурс.

Прізвисько авторове та адреса його надіслатися разом з нарисом в другому конверті (закритому), на якому треба надписати адресу редакції і те саме гасло, що і на творі і крім цього зазначити «на конкурс».

Нариси, що їх не буде прийнято журі, редакція зберігатиме протягом 3-х місяців. Автор їх зможе забрати назад.

Останній день для надсилання нарисів 20 грудня 1925 року.

1 січня 1926 року буде оголошено про результати конкурсу.

До складу журі конкурсу входять: редактор газети «Вісти»—ex officio, В. Корняк, Г. Коцюба, П. Лісовий, В. Десняк, М. Хвильовий.

Нариси надсилати на адресу: Харків, вул. Е. Лібкнехта ч. 11, редакції газети «Вісти».

Красназнавство, побут і конкурс

на літературні нариси з робітничого життя.

Навесні цього року, відбулася перша Всеукраїнська Красназнавча конференція. Скликало її було після довгих балачок попередніх про її невідкладність.

Конференція розглянула низку доповідей й ухвалила низку резолюцій, з яких виходило, що красназнавство має стати цупом радянської країни. Згадаємо з неї: «Красназнавство є способом комплексного використання всіх наук (іх методів і досягнень) для вивчення краю в цілому, як передумови до пізнання головних законів і головних дієвих чинників соціального розвитку».

Намічено було і віхи красназнавчої роботи, так би мовити, відзначено, правда в загальних рисах, зміст її. Це дослідження: природи, людини, виробництва, побуту та ідеології. Намічено й схему осередків і керуючих органів красназнавчої роботи з обранням на конференції українським комітетом красназнавства, на чолі.

Та минуло вже майже пів року, а систематичної красназнавчої праці не ведеться і до організації її не приступлено. Не те, що не взялися за організацію «вивчення краю в цілому»—це звичайно потребує багато часу, зусиль і коштів, а пічогісінсько не зроблено хоча б для студіювання окремих ділянок красназнавчих. Не можна ж звичайно, вважати за серйозну красназнавчу роботу екскурсії, що місцеві музеї часом їх улаштовують, або розкопки археологічні, коли мамутів білих десь нахочать. Все це має надто примітивний характер і, звичайно, не веде до того, щоб красназнавство набрало значуща, окресленого конференцією.

Головна причина, з якою Український Комітет Красназнавства організаційно зв'язаний, слід зазначити такі стани красназнавства і визначити місце праці Красназнавчого Комітету, бо не на ділянці же вакансії він досі перебуває.

Потому, слід конкретизувати красназнавчу роботу. Від всеохоплюючої, декларативної, до студіювання окремих ділянок, що під слугу красназнавчим організаціям в даний час.

Вивчення виробництва, людини, як продукційної сили, природи і ідеології, чим в перспективі має зайнятися і красназнавство, все-таки вивчається державними установами і науковими закладами (Госплан, ВРНГ, Інститут праці, різні катедри наукові). Крас-

знавство, очевидно, могло б розпочати працю з вивчення побуту.

Побут, як цілком правильно відзначила і конференція, є частиною красназнавства і ніхто ще його не вивчає і не фіксує, за винятком знов таки випадкових малюнків робітників і селян, по газетних та журнальних сторінках розкиданих. А тим часом в побуті села, міста й робітничих районів сталися значні і цікаві зміни, що прийти байдуже не можна. Міняться світогляд у масах, реалістичні відчуження, шлюбні і сімейні відносини, виворюються нові пісні, нові мелодії. Засновується й ширяться нові культурно-освітні заклади, стають, так би мовити, побутовим явищем, ламається увесь склад попереднього життя.

Вивчити ці зміни за певним, наперед розробленим, методом, зафіксувати їх, стає кінцевою необхідністю.

В РСФРР в цьому напрямку далеко пішла робота. За останній час ми маємо низку книжок, виявляючи сучасного побуту приєднання.

Треба кінець-кінцем і у нас взятися за цю роботу. Головна задача Красназнавчим Комітетом повинна розробити план, систематичного вивчення по районах сучасного побуту.

Надаючи поважне значіння цій справі, редакція «Вісти» оголошує конкурс на нариси з робітничого побуту.

Побут українського робітника до цього часу в найменшій мірі вивчається у нас. Його майже не знайти в художній літературі, бо дореволюційна література більш уваги віддавала селу, не знайти його і в етнографічних збірниках.

Сучасна художня проза хоча й відображає робітничє життя, однак у формі часто приправленої експресіоністичними враженнями й художньою фантастикою. Тому не можна з художньої літератури обзнайомитися з дійсним робітничим побутом.

Завдання оголошеного конкурсу хоч в якійсь мірі побутовими нарисами, літературно обробленими, заповнити прогалину, і цим зрушити справу фіксації робітничого життя з мертвого штилю.

Це завдання буде безперечно виконано, коли робітників і письменників пролетарські, зокрема з Донбасівського «Забюро» візьмуть найширшу участь на цьому конкурсі.

Г. КОЦЮБА.

Художня робота на селі на зимовий період.

МЕТОДИ, ФОРМИ ТА ЗМІСТ РОБОТИ.

До цього часу поширена думка, що художня робота в селібуді, то цілком окрема галузь, що підлягає своїм особливим законам. Отже треба зрозуміти, що художня робота є частиною і до того підпорядкованою загальної культурно-освітньої роботи селібуду. Звичайно, художня робота повинна мати характер не гогої агітки, як це часто бувало по клубках.

На наступний сезон нагромадуються такі завдання. Перш за все треба побачити хоч про якийсь мінімум художнього оформлення, про належну підготовку до вистав. З цього слід уникати хаотичності й випадковості, отже

роботи насичити, поширеною по багатьох селібудах. Можна менше виставляти п'єс, за те краще їх обробляти.

По-друге—драматургом селібудівцями в найбільшій мірі використовувати нові п'єси. Нова радянська п'єса по більшості з селянського життя вже така є, треба тільки придивлятися до списків п'єс, ухвалених Республіканською Радою, що час від часу подається і на сторінках виставного додатку «Культура і Побут». Вистава має разом з цим зацікавлювати селянського глядача, бо тільки в тому разі вона виконає своє завдання.

Професійна мистецька освіта на Україні.

ОРГАНІЗАЦІЙНА ТА МЕТОДОЛОГІЧНА РОБОТА МИСТЕЦЬКИХ ШКОЛ.

III.

Музично-драматична освіта на Україні перебуває ще в стадії виявлення цільової установки окремих типів шкіл.

Стара консерваторія, що готувала музикантів без якогось окресленого практичного завдання, вже майже цілком забута. Останній із значних музичних центрів, Одеса, в цьому учбовому році має вже цілком розмежовану музичну школу: інститут, технікум і профшколу, замість колишньої консерваторії.

При музичних інститутах, за винятком одеського, є драмфакультети для підготовки режисерів і керуючих театрами.

Виховання актора переводиться на драмвідділах муз. драматичних технікумів, а головне в київському державному театральному технікумі та одеському кінотехнікумі.

Типізація шкіл викликає жваву організаційно-методологічну роботу й здорове прагнення до уточнення цільової установки. Знов посилюється на київські музично-драматичні ВУЗи, де раніш переведено реорганізацію й розпочато методологічну роботу.

Київський муз.-драм. інститут імені Лисенка має 5 факультетів: 1) композиторський, 2) музично-педагогічний, 3) диригентсько-педагогічний, 4) драматичний, 5) вокально-сценічний.

В учбово-організаційній і методологічній роботі інституту помітно прагнення до найдетальнішого розмежування, відокремлення факультетів та аналітичного розподілу дисциплін. Особливо це стосується фахових музичних дисциплін.

Але разом почувається переобтяженість кількістю дисциплін і не завжди добре виявлено їх характер, їх особливості. Зараз в інституті йде перегляд навчальних планів в бік зведення деяких дисциплін і навіть факультетів (вокально-сценічний, драматичний).

В процесі навчальної роботи виявилось, що інституту бракує допоміжних навчальних установ, де-б студенти, майбутні організатори музики та драми, мали постійну практику. Гостро відчувається відсутність оркестру та сцени. Інші ВУЗи, як харківський муз.-драм. інститут і одеський муз. інститут, цю проблему вирішили в той спосіб, що при харк. інституті утворено муз. клас з програмою музпрофішколи, а одеський інститут в навчальній роботі органічно зв'язаний з муз.-драм. технікумом та профшколою, що вийшли з однієї одеської консерваторії.

Взагалі ж питання контактування учбової праці муз.-драм. ВУЗів і профшкіл ще не вирішене і потребує серйозної проробки. Шлях контакту в роботі не зовсім безпечний, оскільки в педагогічних муз. колах є ще велика тяга до відродження консерваторії.

До негативних рис усіх музичних ВУЗів

Працю драмгуртка не слід обмежувати встановленою кількістю п'єс. Можна, де є досвідчені керівники, взятися за компонування п'єсок. *) в якій годиться в першу чергу відіграти побутові явища місцевої дійсності.

Далі самодіяльність драмгуртка може виявитися в напрямі організації суда, живої газети.

В прикладі тут буде літературно-газетний гурток, коли такий існує при селібуді, або сільськогосподарської організації.

Особливо треба йти до творення живих газет: це-то вечорів, що складаються з виображення в театральній дії різних явищ місцевого життя. Жива газета легше піддається до обробки, маленькі шматки легше розучити драмгуртків, ніж цілу п'єсу. Самодіяльні спроби драмгуртка (імпровізація, жива газета) слід чергувати з виставами готових п'єс.

Художня робота селібудівських гуртків має відіграти революційний календар. Особливо треба виділяти революційні свята, що являються знаменними днями в радянській країні: а) 7 листопада (25 жовтня по старому стилю)—День Жовтневої революції, б) 9-е січня—день жалоби по вожді робітників та селян—В. І. Леніну.

В цьому році до тих днів треба ще додати святкування 20-тих років революції 1905 року. Хоча загальним днем свята революції 1905 року буде 25 грудня (день московського повстання), проте можна відзначати й раніш, пристосовуючи свята до днів місцевих революційних подій 1905 року.

Виходячи з того, що політосвіта робота

*)Смоліч. Драмгурток в робітничому клубі. Корс, як делять живую газету. Гартований театр. Збірники І та II.

України, в тому числі і київського муз.-драм. інституту, найбільш українізованого, треба віднести те, що вони зовсім не орієнтуються на село. Багата українська народна музика дуже слабо використана в наших музичних школах. Це чи не найгірша традиція старої консерваторії.

Професійна освіта в галузі драми на Україні ще молода й не має традицій. Тут відзначається більш спроб ув'язки з завданнями, що ставить школі сучасне життя, завданням політосвітньої праці. Але за те ще мало досвіду. Досить широко поставлена методологічна робота в київському театральному технікумі. Виховання актора поділяється тут на дві галузі—актора кіно й актора драми. Намічаються ухили виховання акторів драми, що мають установку на різні форми сучасного театру.

В одеському кінотехнікумі проводиться цікава робота в напрямку ув'язки кінотехніки з навчанням. Як спроба вводиться в цьому році навчання в технікумі і практична робота в кінотехнікумі.

Для драматичних ВУЗів взагалі організація практичної праці є дуже важливим питанням. Нормальне виділення літнього триместру, як практичного, тут не раціональне, бо літом як раз робота театрів (крім кінотехніки) скорочується, або й зовсім спинається.

Накреслюється шлях постійної практики в цілому учбовому році, особливо в зимовий сезон. Виробляється також форми внутрішньої практичної роботи в самому ВУЗі (вистави, вечірки й т. ін.).

Боротьба художніх напрямків також розпочинається в наших художніх ВУЗ'ах, часом це більше вибивається на навчальному житті установ, бо принципів художніх питань впливають на особисті відношення, гублять критерії оцінки, виникає маса непорозумінь. Перед учбовою частиною ВУЗів і предметними комісіями стоять великі труднощі, коли боротьба художніх течій поглиблюється в школі, а це процес цілком природний. Трудно встановити тоді твердий порядок, певну лінію. Найбільш ця боротьба досі виявилася в ВУЗ'ах образотворчого мистецтва; там же намітилися і шляхи порятунку нормального навчального життя школи.

В київському художньому інституті і театральному технікумі й інших ВУЗ'ах предметні комісії ставлять собі за завдання окреслити об'єктивну частину навчальної роботи, установити певні критерії, що потім можна прикласти до всіх художніх течій в художній школі.

Складне завдання і багато праці ще треба прикласти, щоб виготовити нові кадри робітників і керівників радянського мистецтва. Та підвалини уже закладено, шляхи окреслено.

П. ГОРБЕНКО.

в селібудах зосереджується на трьох найважливіших точках: сільсько-господарська пропаганда, кооперативна та природнича—треба, щоб ці моменти кінце знайшли місце в живих газетах.

Скомпановану з таким змістом газету краще всього демонструвати в дні, коли проводиться масова робота по одній з цих галузей. Особливо треба популяризувати засоби обробки землі, мехоранізацію, машинізацію, трактор і т. ін.

Пам'ятаючи, що селібуд є єдине місце розваги на селі і намагаючись, щоб у кожному селі він дійсно ним став, треба звернути увагу на старі форми розваги, що ще й досі мають місце по багатьох селах. Відомо, що такі з'явилися, як довітки-вечірники, весілля з півцями, колядування то-що, мають ще і досі своє місце в сільському побуті. Отже треба використовувати їх, шляхом організації розумових розваг, то-що.

В протязі вечірників та довіток, улаштовувати вечірки в селібуді, на яких серйозні бесіди, доповіді чергувалися б зі співом, музикою, іграми.

Хорошому гурткови треба приймати участь в червоних обрядах, що улаштовує С. Б. разом з іншими громадськими організаціями, намагаючись надати їм художньої цікавості та урочистості (похорони, вшанування, весілля).

Боротьба з алкоголізмом, з пияцтвом, підлітків його так само має знайти місце в живих газетах.

В протязі колядування, селібудівської роботи скласти кілька колядок на сучасні теми та улаштувати червоне «колядування, збираючи гроші на МОДР, Мехробом та ін.

Розуміється, боротьба зі старим побутом має вестися енергійно і ґлибоко, від керівників досвідчених робітників. Л. Б.

„Смерть експресіонізму“.

В західно-європейській художній критиці останніми часами все частіше чути впевнені розмови про «Смерть Експресіонізму». Але цікаве явище—однодушно ховаючи експресіонізм, як бойову літературну течію, західні теоретики і досі ніяк не можуть погодитись в такому основному питанні, як характеристика цієї течії. Що ж таке експресіонізм, про який нині пишуть такі пишні некрологи. Кого він об'єднував і кого він все ще продовжує об'єднувати і які соціально-естетичні принципи цього об'єднання? На ці питання ми не знайдемо єдиної відповіді ні в програмних статтях експресіоністів, ні в полемічних статтях їхніх супротивників.

Бо експресіонізм ніколи не був монолітною літературною течією. Починаючи від 1-ї експресіоністичної трагедії Газенклевера «Син», починаючи від передмов Івана Голца до його комедій, від перших статтів Аноліна і Фехтера, кінчаючи відозвами Рубінера, Ландсбергера і Казимира Едмунда,—всі ці маніфести експресіонізму по своїй суті зовсім по різному визначали завдання нової літературної течії, що мала такий незвичайний успіх в перші роки після війни. Експресіонізм ніколи не мав своєї програми. Як правильно зазначав у одній із своїх статтів Казимир Едмунд—головною програмою експресіонізму була—«Жаждою програмності». Експресіонізм був коаліцією найрізноманітніших сил, що «бунтують» проти сучасності.

На платформу експресіонізму за роки війни й революції стали такі різні і різноманітні сили, як могутній містець Едмунд і бездарні Леонід Франк, містик Верфель і комуніст Бехер, революціонер Георг Гросс і художник Ходлер та інші. Всіх їх, розуміється, об'єднували не позитивні, а негативні принципи. Бунт проти попередньої літературної й духовної атмосфери.

Проти чого ж повстають експресіоністи? Їхня бойова назва спонукала багатьох розглядати їхній рух, як реакцію проти імпресіонізму. Звичайно, негативне відношення до «переживань ситчатої оболонки», до «мистецтва короткозорих», до поетики альтепбергів, що розглядають увесь світ крізь віконце—кафе-штангану, до всієї різноманітної філософії снізобум, сибаритства і будувів,—негативне відношення до цих проявів імпресіонізму завжди входило до числа основних програмних пунктів експресіонізму. Але далеко не цим вичерпується бунт воєнної літературної інтелігенції, що повстала під прапором експресіоністських маніфестів. Молодь в епоху світової війни та версальського миру вимагала далеко більшого. «Ми відкидаємо мистецтво—як естетичну цінність»,—казали вони. І додавали: «Ми за перебудову світу». Коли Вальтер Газенклевєр випустив—саме під кінець війни—першу експресіоністську річ свою буттарську трагедію «Син», він з пихою і законічно писав: «Мета цієї річ—перебудувати світ».

Експресіоністи свідомо цікавились політикою і втручалися в неї. «Сучасна творчість повинна стати виключно політичною і публіцистичною»—виголошував Людвіг Рубінер 1919-го року. Але політичне «сегодо» експресіоністів знов таки полегало в «жадоби політики», але зовсім це не в якому встановленні політичних поглядів. Вони хотіли «перебудувати світ», але як це зробити—«молоді люди» ясно собі не уявляли. За роки війни експресіоністи проявляли, як пацифістично-толстовці, свої погляди звертали на «нашу сучасну інтелігенцію» Ромея Ролана, устами поета Жува і белетриста Франка жеманно виголошували: «Всі ми—люди», «людина

є доброю» і т. д. За років '19—20-х, в епоху росту пролетарських заворушень по Європі, вони ставали в лави більшовиків, складали збірники «Zur Weltrevolution» і організовували центральні ради в справах світової революції. Коли в 1922-го року капіталізм знов стабілізується в Європі і Макдональд самодоволено оголошує свою «єру»—експресіоністи перестрибують назад і по-ринають—майже без усяких винятків—в містику. Навіть діяч Баварської Радянської Республіки—Ернст Толлер—вийшовши з Мюнхенського каземату—після 5-річного ув'язнення вступив в цю підпалочну фазу експресіонізму, і його остання творчість остаточно розтанула в містичній символіці й однодушній вегетаріансько-гуманістичній проповіді.

В царні філософії—а це галузь експресіоністи вважали для себе за найголовнішу—їхні погляди ще реакційніші, ніж у політичній сфері. Навіть комуністично настроєні поети-експресіоністи оповіщали себе ідеалістами у філософії. Вернер Торман, один з кращих літературних теоретиків Заходу, що цілком слушно, міркуючи про експресіонізм, пропонує відкинути формальний та естетичний критерій,—Вернер Торман розглядає експресіонізм, як переважно «енергійний протест духа проти механістичного світо-розуміння», він пропонує таку негативну формулу експресіонізму, як «бунт проти натуралізму, реалізму, нео-романтизму і... матеріалізму».

Бунтуючи проти всього, експресіоністи нічого не змогли виставити позитивного, крім неясних ідеалістичних абстракцій та містичної декламації. Експресіонізм, кінцево-кінцем, вичерпався високою і прекрасною романтичною прозою одного з кращих сучасних прозаїків—Едмунда, гострим гротескним стилем комедій Штернгейма й парадоксальними трагедіями заудуми Георга Кайзера. Все інше в експресіонізмі лишиться, очевидно, матеріалом, цінним для історика непокійної західної інтелігенції, ніж для історика західної літератури.

Бо експресіоністський рух ми, перш за все, розглядаємо, як те, що «кров грає» у західній дрібно-буржуазній інтелігенції, що відчула наближення катастрофи. Стиль експресіонізму це стиль великих соціальних передчуттів і вишукань. Дрібно-буржуазна інтелігенція на Заході ждала соціальної революції, але ніяк не могла об'єктивно уявити собі її. Звідси—в одній частині цієї інтелігенції містичні страхи, а в другій—радісні сподівання революції, знов таки втілені у безформенні, містичного характеру, голосні фрази та ідеалістичні заклики.

Експресіонізм—з одного боку, відбивав містичні настрої західної інтелігенції (Газенклевєр «Jenseits», Верфель «Людина з Зеркала»), а з другого, виявляє «жадоби великих жестів» в епоху соціальних рухів. Історія експресіоністської драматургії ілюструє цю жадобу інтелігенції—вийти з кімнати на площу від індивідуума до колектива (Толлер, Франц Юнг, Газенклевєр, Жюль Ромея), від дрібної сатири до соціального гротеску (Штернгейм). Експресіонізм зовсім не знає «драми», він не знає «п'єси», він творить або «трагедії» або «фарси», або трагікомедії. Експресіоністи (стиль епохи) про все кажуть підвишеним тоном і підвишеним стилем. Для них нема буднів. Іван Голц у передмові до своїх комедій каже: «Мистецтво повинно знищити людину буднів, перейняти її жахом». Іван Голц—в протилежність психологічній драмі—творить «наддрами»

Антон вийшов із штабу з листом. Лист червоноармієвців із села. Новини.

А найкраща, найвеселіша:

«Петрусь (братик) їде нині до Клітенки в сьомірічку. З нашої Василівки хлопців 15 цього року там учитиметься»...

Коли пробіг очима по нерівних рядках, що їх оставила Сашкова рука на папері—стало радісно.

Озирнувся.

Вітер грався полами довгої шинелі й котив позов Антонових ніг поковпке листя.

... За листочками побігли Антонові думки.

Побігли туди, де між горбами Василівка. А кругом них крилаті вітрики

... Ех, села ви, села...

Згадав як на маневрах оце щедравно проходили їх... Сірі отари хат,—сіленьких бабусь.

У груди сипнуло терпко болем чи смутком.

Та вітер зашпелестів листом в Антонових руках...

... «Хлопців 15 у сьомірічці вчитиметься»...

Одвікувало холовою смутком.

В касарні мало людей (у залоговій сторожі сьогодні), але багато радості з вікон струмками...

Складаючи шинелю й поправляючи кофру на койці, Антон ділився новинами з товаришами. Його слова тремтіли, як отой лист в руках.

А нині розповідали й собі, теж з листів.

— У нас привезли трактора.

— А в нас замість вечорниць—Лікнеш.

— Кооператив таки заснували.

— Школу нову будують.

— Молодь до ВУЗів.

Села прокидаються, до Червоної далечини прагнуть.

Про це й розмова, поки сурма до учоби покликала.

Жовтень розпелася чорну пів.

Вітер гонив по небу чорні отари.

Пізно повертався в касарню Антон.

Ліворуч місто мерехтіло блискучими скалками на ковадлі велетня ковали.

Робилось холодно. Заснував руки в кешеню й намаував пальцями лист...

... Як і в день:

Василівка, в деревах, у долині...

Від залізничі, від міста в поля забігла,

заховалась у довгих датках, за горбами.

Заснувала...

— що повинні говорити про «падєвіт», про людину з великої літери і про дієність. Й експресіоністський п'єси ми замість образу зустрічаємо абстракції, замість промови—схему, замість дії—фабульний кістек.

Цього містичного колективізму («комунізм чуття») експресіоніст ми абсолютно не можемо прийняти. Він почаста нагадує «космізм» руських пролетарських поетів за перших післяжовтневих днів, а почасті—«містичний анархізм» й «філософію соборності» руської буржуазії часів літературного розпаду (Вячеслав Іванов, Георгій Чулков, «Жизнь человека»—Андрєєва). Але як-що пролетарські поети в Росії, творили могутні абстракції, моралі хоч трохи підсилювати їх свіжим післяжовтневим побутовим матеріалом, то «ліні інтелігенції Заходу, працюючи в атмосфері ще передреволюційній, в атмосфері напівутрачених надій, мимоволі переходять

Аж революція пішла в панський будинок принесла та кооператив у гласаву хату.

А до того—церква й монополюка.

... До-хто літей у сусідне село в школу посилає. Та то рідко. Добре як зimu, а то місяць походить було в годі...

... За горбами відшуміла революція, над Василівкою дощем пройшла.

Принесла: КНС, школу, кооператив. І ще: віддала Василівчанам землю панську й владу.

... Зразу, як іще «перший продиалог»—тяжкувато було. До 23-го року вже не було ні клатика незасіяного поля.

... Коли в 23-му ж таки році верст за 6 од Василівки сьомірічку відкрито, з Василівки хлопців туди—п'ять. В 24-му вже до десяти пішло.

А тепер—15.

Цього року Антон листа отримав од одного, що скінчавши сьомірічку, в Київ вчиться.

І ще один (із Василівки-ж) у Київ в КІНГ'і...

... Нче спитав Антонові (блуду):

— «... до червоне вітало від скелетів хмар і готове сховатись за білу намітку на обрії. Скажено ринить сніг під погатами, а в повітрі дунко сміх і розмови. Повертаються з Клітенки учні. Субота.

Похилялись на зустріч їй верби на березі й сиплють на дорогу иней—вітають.

... Сьгодні дого світо по хатах. Книжки, оповідання про новини господарства, з техніки. І задумано не з одної стіни Ленін гляне, бо скоро влетять в покуття образи, що зараз нахнюпнись (особливо Ілля) слухають, як Ригорко читає своїм про електрифікацію.

А в понеділок у-ранці (чи в неділю надвечір) рушуть та-ж юрба з запасом харчів у білих торбинках, рушуть у Клітенку. І скільки ж то метушні на селі! Спрятати-муться, щоб одвести «студентів»...

... А за кілька років не пізнаєш Василівку. Зачервоніє комсомолом, селбудою... А на полі покритить трактор, що Василівка живе новим радянським життям і кріпкими рейками в червону далечин до комуні прмусе...

Бо розбудила таки революція дзвоном машини срі отари хат, що заховались за горбатиими полями. Запоручились люди в хатах.

... «15 хлопців із Василівки на цей рік у сьомірічці вчитимуться»... Значить будуть свої Василівські агрономи, інженери, техніки, вчителі. Буде, значить, кому електрифікувати, меліоризувати... Буде кому вивести Василівку з-за горбів на світ... Буде!...

Плач Антонові лист сьогодні.

Микола НАРУШЕВИЧ.

Як А. Франс обробляв свої твори.

Добрість мови А. Франса та вишуканість зворотів не раз відзначалася його критиками, та біографами. А тим часом цього досягав він лише упертою працею над творами. Про його старанну обробку говорить і уривок з книги Bronssoen «Anatole France en pantoufles», що його подасмо нижче.

Це слід пам'ятати прихильникам теорії «божеського» походження поезії чи то пак модифікованого у наші часи «природного дару», так само й тим, що надто легкокожать словесним матеріалом в художній літературі, та й не лише художній.

ПРАЦОВИТІСТЬ.

— Я—пояснюю вам (А. Франс—ред.) подібний до Ренала. Автор «Життя Ісусового» написав, було, що приїде в голову, і пішов до друкарні. Йому вертають коректури. Він їх править... Раз, удруге, утретє... п'ята вже походила на Ренала. Мені треба шість і часто сім коректур. Я вимагаю до восьми. Що зробити? Я небагатий на уявлення, але не на терпіння. Для мене найцінніший апарат праці—клей та ножиці. Вас це вражає, мій друже: я не криюсь перед вами. Ви, звичайно, уявляли, що мені якийсь дух напелетувє цілі сторінки та розділи. Я не часто відчував патхнення. Мое перо зовсім не ліричне. Воно не підтримує. Поше собі покажу. Ніколи не відчував я такої, щоб мене робота п'яла. Писати мені трудно. Коли мені кажуть: «Дайте нам

дорогий метре, від ета до півтораєта рядків»,—я питаю: «Сто, чи півтораєта?». Це зовсім не одне й те-ж. Я як школяр, що йому наказали виконати роботу.

ШІСТЬ КОРЕКТУР.

Спочатку він лише на першому—всюкому клатпикові паперу, енергійними кривулячками що попадається. Залозений клатпик паперу прямо йде до друкарні.

Друкар надсилає відбитки.

Чи бачили ви колись, як править етюди в малярській школі? Майстер то там, то тут зробить штрихи на школярському ескізі—і банальний малюнок враз оживає.

Так робить Анатоль Франс. На першій коректурі він розставляє наголоси, акценти.

Приклад: з одного біографічного словника він написав таку фразу, які слова в ній не змінились:

«Пані де-Терульд була багата і користувалась доброю репутацією».

Він перетягує фразу, запозичену у абиякого історика, гугає в неї:

— Це банально і без усякого смаку. Але ви побачите, що ця дама приваридимо по сучасному Постаavimo акценти.

Він паче:

«Пані де-Терульд була багата і через те за нею встановилася добра репутація».

Він захоплюється цією арабескою.

Я сказав йому, що він ганьбить чесну жіночку: добре їм'я дорожче від грошей,—чи певний він, що добра репутація цієї Терульд ґрунтувалась тільки на її грошах?

—За це я можу ризикати. Велика сила

грошей, друже мій. За всіх часів—і в середні віки, і за наших днів—це була найвища чеснота. І до того-ж, ви на мою думку надто запозадили бороните що пані де-Терульд. Вона нині тільки прах, а моя фраза живе.

КРАПКА З КОМОЮ.

Нові коректури, нова правка. На цей раз йде «вишлювання», як мовлячи він висловлюється. Треба пошарпати бур'ян: «que», «qui», «qu'on», «dont»—мій молодий друже, вони надувають найкращому стилеві показіченого вигляду. Вининьте також крапку з комою, це незаконний знак, він ні се, ні те, ні крапка, ні кома. Він доречі був за часів компіментів, проповідів і надробних промов, вказуючи павиз в періоді. Ми живемо в епоху пневматичної пошти та телеграфу. Де тільки можна, скорочуйте фразу. А скоротити її можна завжди. Яка найкраща фраза? Найкоротча.

Не турбуйтеся про переходи. Найкращий спосіб затаїти від читача місце переходу—без вагань, швидко перескочити.

НОЖИЦІ.

В четверте шлетесь до друкарні. Відбитки повертаються.

Повторення слів... у письменника, гідного цієї назви,—знайте це, мій друже,—не буває, повторень. Після першої редакції ви, безумовно, знайдете в моїх абзацах будь-яке настирливо слово. Це лейтмотив симфонії. Барезіться його запересловати, щоб замінити синонімом. Синоніми не існують. Для чого викривати самого себе? Коли я вживаю слово, що не до вподоби вам, значить, у мене були для цього власні мотиви. Його повторення непрямою тільки через те, що воно стоїть не

на місці. Бережливо ставтесь до слів. Пере-ставляйте фрази. Пускайте пошкіп в роботу. Ах, пошкіп! Хто може оспівати як слід нашу зористість для літератури? Доброго письменника завжди змалювуют в гусачим пером у руці. Це його зброя, його герб. Я-ж хотів, щоб мене змалювали з пошкіпами, як вправчуху.

Кажучи це, Анатоль Франс бере пачку коректур: перший розділ «Жанни д'Арк». Величезними, архаїчними позиціями він виризає кожну фразу. Ножиці повертаються коло сль. Так шпачка золотом викроє фестони.

— О, метре, ви пошкіпчили діву.

— Потерпіть. Вона воскресне. Ця вправа корисна навіть для душі. Це великий досвід терпіння, покори. В огні шатхнення—в мене його в міру і на ньому навіть вода не закипить—в захваті бесіди, вірши,—вдаешся часто в трохи високий стиль. Смокчеш абзац, як цукерку. Полощеш горло своїми фразами. Кінець-кінцем, зачаруєтесь самим собою. Захоплюючись своїм рукописом, стаєш сльшим. Переставш відкидати правдиве від фальшивого, природне від штучного. Але холодні пошкіпи, як скальпель анатома, відкидають усе випадкове, лишаять тільки здорове. Опералла болота, але кочче потрібна.

Друга хвиля: людина тимне відповідно до свого ритму, а також відповідно до звичайного формату свого паперу. Через те, з першого погляду, тільки шохували всякого автора, що ви його мені покажете, керуючись одним лише прогалини в прирості, а скажу вам, чи він добре дихав, чи в нього астма, чи він гарячий, чи добрячий, і який папером користувється. Фізика панує над духом, з цим візого не адеш. Письменник—раб свого фор-

Час вивчити назви вулиць.

(Голос з-за кордону).

Коли під час громадянської війни на Україні Радянська влада замінила старі назви вулиць в містах України, іменами революційних діячів й борців і ці вулиці називали тими новими назвами тільки комуністи, менше не дивувало, бо знав я, що загальне населення потребує довгий час, щоб вивчити ці назви. Мішанство взагалі дуже тяжко приймає всякі зміни, що порушують засвоєність його запізненого мозку. Але вірив я, що влада за допомогою своїх виконавчих органів, через рік—два таки втисне в голови всіх, що старе безповоротно замасоване, а існує тільки нове. До цього в першу чергу послужить преса і пошта, як державна установа, що кожного дня має до діла з населенням.

Для нас тут закордоном не існує ніяких лінгвістичних ані мислених вулиць, ані міст, окрім нових, даних вже Радянською владою. Ніхто тут не називає сьогодні Ленінграда—Петроградом, Зінов'євська—Власаветградом, Перішомайська—Ольвіополем, ані вул. Карла Лібкнехта в Харкові—Сумською. Тому дуже неприємно вражає нас, коли часами навіть службовці державних установ Радянської України по стільки літах, не знають, чи не хотять знати, нових назв. Може дехто скаже, що це дурниця, але воно не так. Це ознака якоїсь глибокої байдужості, небайдужості, яким не повинно бути місце в Радянській Республіці. Життя за-кордоном навчило нас бути точними і всяку зміну приймати серйозно, а не тільки для сухої формальності. Це теж саме, що й з тим пізнім свідомим дядьком, який 1906 року виїхав в Америку і коли з ним почнеш балакати тут сьогодні, то його мова ані трішки не змінилася з того часу. Йому тяжко повірити, що немає вже давно царя та що Радянська влада, це влада робітників та селян. Він виріє в царській Росії, наблизив йому в голову патріотизму, вмієне вщеплюване царськими прислужниками і наш брат з Київщини каже:

— Я руський, а мій батько й мати були малоросами, а я уже ходив в школу...

Таких «русских» можна і тут стрінути і не дивуватися й тому Бергіві в Ленінграді, що в географічному журналі рецензує українську наукову книжку, хоч для нього це «видумане слово» чи якесь мушкетерське паріччя. Коли людина пів століття просиділа в кошиках і не чула, не відала про Україну й українську мову, хоч звелася вченою, то хіба велика різниця між нею і «русским» дядьком, бувшим ефрейтором, з Київщини? Різниця хіба та, що дядькові—ефрейторові ніщо не дивуватися, а неграмотності Берга в Ленінграді грубо компромітує в першу чергу науковий журнал, що появляється не в старому Петрограді, а у вільному, червоному Ленінграді.

Также само компромітує непростима консервативність деяких радянських службовців на Радянській Україні. Перед мною лист, наданий в травні в Вінніпегу в Харків до редакції «Журнал для всіх» для М. Семюла. Адреса написана по англійськи і по українськи, але тому, що він закордонна пошта переходить через Москву, я завжди побіч української назви міста подаю в скобках російську, біля: «Харків», пишчу (Харьков). Вулицю, звичайно, я написав на адресі: К. Лібкнехта, 11.

По трьох місяцях повернувся назад лист

до мене, (лист був) заказний з такою допискою:

Справка по участкам.

Не доставлено за не именем М. Семюла, по Сумской ул. в доме № 11. Спр. 20/VI.

(Підпис печітний).

Окрім цього українська назва «Харків» перекреслена чорнилом, а залишена тільки російська: «Харьков».

Але діло не в цьому. Діло в тому, що радянський службовець носив листа на вул. К. Лібкнехта, 11 і знав де вона, але адресата не найшов «по Сумской ул. в доме № 11».

Може декому видається, що це дрібниця, що не варто аж писати стільки про це, та це й з далекої Канади. Не перечу, що воно дрібниця, але тут вона неприємно вражає. Таке явище рішуче неможливе в ніякій країні Європи або Америки. Коли Петроград замінено на Ленінград, то на другий день ані одна буржуазна газета Америки не назвала його Петроградом. Теж саме з заміною Харків на Осло. В Канаді одно містечко, де живуть переважно німці, звалось Берлін, а під час війни його перейменували на Кічнер і до тижня вже всі забули стару назву. В чехословацькій республіці я бачив, як безповоротно затратили в пам'яті людей старі, з австрійських часів, назви вулиць й вокзалів, та з якою радістю та захопленістю прийняли нові.

Чому ж так тяжко на Радянській Україні звикнути до нових назв? Хіба це не сором для країни, яка дійсно відроджує всі галузі життя, яка старатиметься «з американізувати» країну? Правда, це дрібниця, але страшенно згубування викликає би подібний випадок на чужині, що приїхав би в Харків і знав, що існує вулиця К. Лібкнехта, а державний службовець, по сімох роках революції, сказав би йому, що це Сумська! Він ніяк не зміг би пояснити собі, чому це так і що по стільки роках нової влади, вживаються старі назви.

І я не вмію пояснити собі цього, але може тому, що я насто далеко від Харкова. Всеж таки дивуюся цьому і з далекої Канади, я такий же громадянин Радянської Спільноти, як той почтовий службовець, що не може примиритися зі зміною назви колишньої Сумської вулиці на К. Лібкнехта, кричучи:

Крайній час примиритися! Крайній час вилізти з старого-засохлого барлогу думок і побутування старих звичок! Американізація життя повинна пронизувати у всіх ділянках, а не тільки в області електростанції села й міста!

М. ІРЧАН.

Вінніпег, Канада, вересень 1925.

С. ЧЕРНИЙ

Зміст і форма.

(З російського).

Одні кричать: «що форма?» Брунда! Коли в хрусталь налягли юшки з гною, Що буде із його блискучою красою?

А другі їм порекають: «Дуриндас!» Найкращого вина в нічній посуді Не стануть пити добрі люди.

Ім не додуматись, на жаль, Що можна напиватись... вино в хрусталь. Перекл. ВАЛ ПРОНОЗА.

мату. Що з школи він звик заповнювати сторінку. Наставили серію рядків, бравурних абзаців. Виростають цілі кубі гідної мозаїки. Кажу вам—пошкі! Пошкі! Поналімо цей свавільний й машинний лад.

Наче розкладаючи пас'як, батько «Таїс» бере кожну фразу нарізно, спосереджує її з іншою, взятою навмання, розлучує їх, шукає янішого сполучення. Тридцять разів перекладає абзац. Нарешті, вигукнуло:

— Перемога! Останні фрази стоять тепер, ча вогах.

ВЖИВАННЯ ЕПІТЕТІВ.

П'ята коректура: перевірка епітетів:

— Інші всю свою фразу співрають на дієслово. Я беру найпростіше, так би сказати, найдиччіше, що найкраще впливає рух. Але я пишучу і прикметників. Я поділяю туття Вольтера. Прикметасте його буталу, таку пікаву й скупшу: «хоч прикметник погоджується з іменником в роді, числі і відмінку», вони все-ж не завжди підходять один до одного. Для чого ж їх збільшувати, коли вони висловлюють одне й те-ж? Коли їх у вас надто багато, розбавляйте їх один об одного. Цим ви ошпараните читача. Не пишть: «Пішши й благочестиві прелати»... пишть: «тажді й благочестиві прелати».

Не пробуйте також негативними епітетами, що справляють таке несподіване, незабуттє враження. Але! без квіток—це сказав не поганю. Але «оджкітлі але!»—це краще, далеке краще.

КОНДИТЕРСЬКІ ОЗДБИ.

Починаючи з простої коректури, метр щого не модас: він спороче.

— Друже мій, бережіться кондитерських сибоб, тоб-то, надуханого, зайвого Це адити

першки з молока в «жиренте», що мало замаскують легкість пішроного. Це неададні гіпсові гірлянди, спроба з горіща зробити пацац. Вонойте з кондитерськими озабками. Вони роблять недовороченими найпрекрасніші сторінки. На їхній трупалій поверхні позначаються перші аморіки.

В давніх версіях «Янни д'Арк», написаних для святої, я вважав в кондитерський стиль, хотів бути мальовничим: без жалю ставив до цієї дурости. Тепер мене нудить від цього. Наприклад, будинок, де народилася Янни д'Арк—той, що його, у всякому разі, вважають за її батьківський будинок,—я одисав у зворушливому стилі... Я дуже розпував цей начерк, але він все ще липкий, все ще здобрий премою лицемірства. Потрапляю, як благочестиво й прогуюлює по скромному саду з фруктовими деревами та грядками з овочом. Збираю квітки, кущутояблук. Кондитерський арам, мій друже! Кондитерський арам! Дайте—ну, мені пошкі. Виріжимо ці абзучі та квітки. Вам їх шкода, нещасний коняче? Поки я блукаю у квітчастому саду, де, побудь в Панці або Реймсі, старий малік—архиваріус, упертий і нерозсудливий, закінчує старану прапо про фруктові сади Лотарингії та Шампанії. Коли з являється моя історія, він буде сумити скрізь, що я пічого не тямлю в теорії про фрукти, нічого не тямлю в Маасській флорі: що я дурний; що в садку Янни д'Арк не було ніяких яблук, а були груші, вишні, порічки, сливи Мірабела, улюблені Барессо. І пошлетесь на безліч документів, актів, заповітів, падастрів, за допомогою чого агальбит мене і зробить мене посмішвицом перед дядьком пошкі.

Німецька реакція й мистецько-культурне життя.

В добу особливого піднесення революційної хвилі в Німеччині революціонізувалася більша частина інтелігенції та робітників мистецтва. Експресіонізм, що в своїй суті був течією занепаду, все-ж такі перейнявся був революційними тенденціями. Маларі та письменники згуртувалися навколо Міжробкома та компартії, видавали політичні брошури та памфлети Ернст Толлер, Еріх Мюсам, Кете, Коллвіц, Георг Грос, Ціллі та Шліхтер—це імена найвидатніших з меж їх. Уже тоді буржуазія звернула увагу на це. Підчас виборів президента буржуазна преса з тривогою зазначала, що виборчу кампанію компартії обслуговують далеко кращі артистичні сили, ніж їх власні.

Відома стабілізація капіталізму в Німеччині відкинула від пролетарського руху все хистке та неспадіне. Зате решта згуртувалася і з'єдналася з ним міцніш. «Допомога маларам» при Міжробкомі втратила більшу частину своїх членів, розпорозилася навіть сама організація, проте персонально найвидатніші особи цієї організації і далі працюють з Міжробкомом. «Червоний гурток маларів» згуртувався навколо сатиричного журналу компартії «Der Rote Knurrel», що в ньому беруть участь Грос, Шліхтер, Еріх, Мюсам та інші.

Як що після виборів Гінденбурга кола націоналістично настроєної інтелігенції, на чолі з Гергартом Гауптманом відійшли вправо, то зараз в широкі жолохи інтелігенції помітне розчарування.

В цій стабілізації, що визначає неполадження а ще більше загострення класових суперечностей, буржуазія виявила себе як руйнівниця культури.

Цензура, що її тримають в своїх руках праві партії, лютує: тільки за останній час заборонено драму Берта Ласка «Томас Мюллер» (навіть історію свого колеги революційного походження буржуазія боїться оголошувати), потім порушено судову справу проти поета Йоганна Бехера, засуджено на 1 рік 3 місяці творця артиста Рольфа Гартнера за те, що він на дозволеному комуністичному мітингові в Штутгарті керував хоромою декламацією і сам декламував революційні вірші. Цими днями заборонено видати збірник оповідей молодого письменника комуніста Клебера «Барикади в Рурі». Лейпцигський журнал «Neimstunde» зовсім не комуністичний, пише, що за останні два місяці цензура видала три заборони на його видання. «Часті заборони та одвічні поліції» пише цей журнал—дають підставу гадаати, що постановлено якомога зруйнувати літературні та соціалістичні журнали та видавництва.

Це переслідування комуністичних письменників, артистів та маларів примусило відгукнутися навіть широкі кола буржуазно-демократичної інтелігенції.

Найважливіші об'єднання німецького мистецтва звернулися з одертивним листом до громадської думки. Лист підписали: Товариство німецьких театральних робітників, «Гетте бунд», Союз німецьких письменників, Союз берлінських театральних критиків, Товариство нової спеціальної культури, Профсоюз розумових працівників Німеччини, Всесвітній юнацька ліга, Союз Народного театру, Берлінський Сецеел і т. інш. Лист теж підписали найвидатніші німецькі вчені, маларі, музиканти та письменники.

Лист поїде до уваги громадській думці переслідування робітників мистецтва, комуністів і вимагає, щоб не ганебно зцікування було припинено. Авторі листа пишуть: «Не співчуттям до окремих осіб викликано цього листа, також не бажанням боритися разом з ними переслідуванню партію; далеко важливіша річ для нас боротьба проти дальшого пригноблення мистецтва. Що сьогодні трапилося з одними, що творили мистецькі твори, ґрунтуючись на своїх політичних переконаннях, те може завтра трапитися з другими, що мають інші переконання. Які межі можна визначити мистецтву, що в своєму мистецтві відбиває свої політичні переконання. Хто руніть сьогодні за те, що не буде заборонено «Розбійників» та «Вільгельма Теллі»—Шіллерових, Дантона—Бюхнерового, або ж «Тайні»—Гавтмана. Може буде замкнено у в'язницю навіть тих, що відтворять ці пієси на сцені».

Багато чого навчилися останнього року німецька інтелігенція. Чи ж не Гергарт Гауптман вітав обрамля Гінденбурга, чи ж не він писав про «принищення спасителя»—тепер він підписується під листом, скерованим проти політики цього самого «спасителя». І не за-ради якихось фантастичних засад справедливості й незалежності мистецтва пишеться цього листа. Ні! Соціал-демократичні та радикально-буржуазні кола інтелігенції бо-

ються, що їх спіткає доля помуністів, бояться, що ось насується реакція. Отже, вони додержуються погляду не аполітичного мистецтва, а домагаються права вільного політичного самовизначення мистця. Така надзвичайна політична «свідомість» інтелігенції пояснюється тим, що повітря в Німеччині наскрізь пересичене політикою.

Праві партії, що стали при владі, намагалися провадити певну класову культурну політику. Чупово звачуючи, наприклад, агітаційне значіння кіно, і праві партії нагло багато встигли зробити в цій ділянці, скомуновували де-кілька монархічних та націоналістичних фільмів. За це ж вважали й демократи з соціал-демократами, й під «Зверхнім доглядом» Лебе та Шейдемана складалася фільма «Вільний Народ». У цій фільмі обстоюються буржуазно-республіканські ідеали. Звичайна річ, головна дія картини відбувається в парламенті. Організуються монархічні та республіканські театральні об'єднання, навіть новий західний курс німецької зовнішньої політики не обходиться без демонстрації де-якого культурного співробітництва між німецькою та французькою інтелігенцією.

Під охороною Ліги Націй у Парижі утворився «Інститут миру»—інтернаціональний інститут для духовного співробітництва. Цей інститут повинен заступити комісію для робітників розумової праці при Лізі Націй, бо виявилася, що ця комісія була зовсім бездіяльна. Спроби утворити цей інститут почалися ще 1922 року. Тодішні політичні ставовище цьому не сприяло, тепер же в інтересах французької, а також німецької буржуазії демонструвати деяку «культурну стабілізацію»—демонструвати поворот до мирного культурного співробітництва народів. Що справді суто-політичні мотиви викликали утворення цього інституту, доводить те, що перші записки—проекти миру, послані до німецької інтелігенції—де-Монзі та артист Гемле,—приїхали до Німеччини за вказівками й благословіннями Пендере та Бріана і зустрінуті були з штучно підтриманою і урядом інсценуваною пишнотою.

Які ж завдання цього майбутнього інституту? Коли французький міністр освіти Альбер в липні 1925 року звернувся до Бергсона, голови Комісії при Лізі Націй, з пропозицією організувати кошти Франції в Парижі цей інститут, він так викловився про його мету: «Інститут організуватиме та доглядатиме інтернаціональну наукову роботу для загальних цілей і користі».

Поки що думка політиці інституту на 5 секцій; з них одна доглядатиме університети та школи, що належать до Ліги Націй народів; друга ж відатиме організацією наукової та дослідницькою роботою; третя—літературною та образотворчим мистецтвом і 4-та—господарчим життям та соціальним становищем робітників науки й мистецтва. 1924 року цей проект у Лізі Націй не було прийнято: англійські делегати були проти цього, боялися бо, що інститут правитиме за політичну зброю в руках Франції та що Франція хоче цим інститутом рекламувати свою світову культуру мією. Тепер культурно знову випливає і не випадком, звичайно, якраз саме перед конференцією в Локарно.

Реакційність цього проекту б'є в вічі. Злякана де-далі все більшим зліпним інтелігенції, тією могутньою обростою, що нею може стати в руках пролетаріату наука і мистецтво, європейська буржуазія намагається утворити апарат впливу на школи, університети, на вчені та маларів по своїх краях. Буржуазія вже не може терпіти навіть позірну-самостійного існування науки й мистецтва, вона пині намагається їх просто й безпосередньо сполучити й скорити своїм класовим інтересам.

Та хоч які симптоми крпе в собі ця спроба утворити інститут, а ставитися до неї по-важно не можна. Характерна річ, що навіть «Berliner Tageblatt» орган радикальної буржуазії дуже скептично ставиться до організації його. В імені загально-класових інтересів європейської буржуазії стоять її національні антагонізми, і «Berliner Tageblatt», як свого часу англійська преса, боїться, що Франція використає цей інститут на свою користь.

Усі ці події на «Культурному фронті» Європи свідчать про те, що буржуазія намагається скорити й стабілізувати на свою користь науку й мистецтво і в листі самої і дрібно-буржуазної німецької інтелігенції вона дала яскраве свідчення обскурантистського, шкідливого для культури впливу буржуазії. І майже пророчими здаються їхні слова про заборону Шіллера та Бюхнера Культурна стабілізація здається ще хитнішою, ніж економічна.

АЛЬФ.

У ВУФКУ.

КУПІВЛЯ ЗАКОРДОННИХ ФІЛЬМІВ.

ВУФКУ закупила закордонні кіно-фільми, що підуть в найближчий час на екранах України.

Робінгуд. Це історична картина за часів правління англійського короля Річарда Львине Серце, де проводиться хрестовий похід. В цій картині бере участь відомий артист Дуглас Фербенкс (як же брав участь в постановці

«Богданського злодія». Картина має 16 частин. Значно дорожча і краща ніж Богданський злодія. Знаємо. Це грандіозна американська постановка за участю Дугласа Фербенкса, обвіля життя Мекежа Тут Дуглас грає разом дві ролі:протилежних по характеру. Ролі:—Велика картина а життя Ісуса. В головній ролі відомий артистка Розіта Мері. Картина має 7 частин.

Як робиться одна з найбільших газет у світі.

«Н'ю-Йорк Таймс» є однією з найбільших газет у світі. «Таймс» має виключний вплив на місцеве політичне, економічне й суспільне життя. Це орган найбільших фінансистів та банкірів.

АПАРАТ «ТАЙМСА».

«Таймс» виходить щоденно розміром від 10 до 50 сторінок і має тираж біля 400.000. По всьому світу газети виходять в кількості 600.000 примірників.

На друкування цієї газети виходить щоденно понад 754 тон паперу, а щорічно виходить до 70.000 тон паперу.

Випуск газети обслуговує 2580 робітників, що їм щотижня виплачується 100.000 доларів, а за рік плата їм обходиться біля 6 мільярдів.

Загальний випуск «Таймса» коштує 50.000 доларів щоденно.

ЯК РОБИТЬСЯ ГАЗЕТА «Н'Ю-Йорк ТАЙМС».

Відділ новин у газеті є зовсім самостійною організацією. На чолі відділу перебуває відповідальний редактор, що стежить за всім відділом новин, що входить до газети. Цей редактор має контроль над великою групою інших редакторів, завідуючих підвідділами. В самому Н'ю-Йорці газета має біля 300 репортерів. Величезне число кореспондентів в інших містах, по всіх частинах світу. «Н'ю-Йорк Таймс» має свої відділи в Лондоні, Парижі, Берліні, Римі та в Москві. Кореспонденти подають звістки про кожну подію та пригоди з літературного та соціального життя, з галузі науки і т. інш.

Завідуючий відділом міських новин має по над 100 репортерів, що бігають по всіх кінцях Н'ю-Йорка і коли щось де небудь трапляється, то репортер на місці описує подію.

Крім всіх цих джерел інформації у «Н'ю-Йорк Таймс» є 20 телеграфних апаратів, що передають звичайно до 70.000 слів. Газета має також спеціальний телеграфний апарат та радіо-апарат, що в день і вночі стежить за всім тим, що робиться в світі.

До відділу новин газети ходять також відомості із царини мистецтва і спорту.

Найголовніші новини, що друкуються в пресі, вирішуються у спеціальній дільниці цього пухляці. До цього часу зібрано біля чверти мільйону таких вирізок.

Газета сполучена телефонами з найбільшими підприємствами, царопамими, поліційними установами і т. інш. Щоденно «Таймс» одержує відомості з 2—1½ тисяч телефонних апаратів. Крім цього у газеті є спеціальний автоматичний телефонний апарат, що зв'язує газету з 200 її відділами.

Відділ друку займає 4-й поверх всього величезного будинку газети. Друкуванням займає 300 робітників, що працюють в три

зміни. Матеріал з редакції надходить прямо до друкарні через апарат, з 3-го поверху.

Після того, як матеріал складено, знімається біля 10 проб кожного куса чи статті. Копії проб надсилаються коректорам, що відзначають помилки і дають друкарям їх виправляти. Після цього вони складають сторінки і вміщують в рами. Вміщені сторінки відсилаються до стернотипу, де відбиваються матриці.

У відділі друку є 82 друкарських машини. Зрозуміло, що друкарські машини удосконалено за найновішими методами, а вентиляція витягує шкідливий запах фарби.

«Таймс» має друкарську машину, що дає 400.000 відбитків по 24 сторінки за годину. Ця машина сама розрізає газету, складає її та відраховує. Велетенська машина так зроблена, що її не треба навіть зупиняти, коли кінчається рулон паперу і треба вставляти новий. Увесь цей велетенський апарат можна зупинити за одну секунду, надавши електричну кнопку.

Друкарська машина працює біля 5 годин на день. Видруковані примірники автоматично складаються, розрізуються і відраховуються по 50 у пачці. Пачки складаються через ремні, що гоняться електрикою до місця, куди відсилається газета.

ІЛЮСТРОВАНІ ДОДАТКИ ТАЙМСА.

Щоденні «Таймс» дає великі додатки, що освітлюють різні питання. Серед них є додаток з кольоровими малюнками—ілюстраціями.

ГОСПОДАРЧА ЧАСТИНА ГАЗЕТИ «ТАЙМС».

Не зважаючи на те, що газета «Таймс» має досить високий тираж, прибуток що вона має від продажу газет, не досить для покриття навіть 40% усіх витрат видавництва.

Головне джерело прибутку газети, звичайно, оголошення. Наскільки цей бік справи збільшився в газеті за останній час, видно з того, що 1896-го року «Таймс» мав 2 мільйони з невеличким рядків оголошень, а 1923-го розмір оголошень в газеті дійшов до 25 мільярдів.

Відділ оголошень обслуговується величезним апаратом, що має понад 500 агентів.

У відділах розповсюдження та оголошень «Таймс» є машини, що можуть дати на день 50.000 листів з адресами. Там же є 125 т. адрес різних газет, журналів та видань всього світу.

Всі кіоски і агенти, що одержують щоденно певне число примірників—відповідальні за продаж і не мають права повертати непроданих примірників.

Щоденно розсилається 8.000 листів. «Таймс» має спеціальний дозвіл поштоматом самостійно інтелектувати листи машинкою, що дає 325 отпечатаних конвертів за хвилину.

Нові видання.

І. ПОЗОВСЬКИЙ. «Боротьба за єдність міжнародного профруху». Вид. «Український робітник», 1925 року, 16 сторінок.

Брошура написана ще повесні цього року, і в неї ввійшло багато цінних останніх подій у боротьбі за єдність міжнародного профруху. Хоча зараз, після низки з'їздів профспілок (англійських, французьких, німецьких), де знов така справа єдності міжнародного профруху була однією з найактуальніших, а на конгресі англійських тред'юніонів одержала блискучу перемогу, масою багатого матеріалу, про те брошура не згубила своєї цінності. Вона знайомить читача зі значущими і становим боротьби за єдність міжнародного профруху і також з її перспективами.

Напочатку у брошурі подано найважливіші події на шляху до встановлення єдності профруху, що відбулися після І конгресу Комінтерна, як от перебування англійських делегатів в РСР, VI з'їзд профспілок РСР, виступ реформістських профспілок у Франції, Німеччині, Бельгії та ін. за єдність і т. д. Політичний зміст зазначених подій полягає в тому, що: 1) ідейної розбіжності в середині Амстердамського Інтернаціоналу стали одверто виступати одна проти одної, 2) що гасло єдності єдиного фронту супроти впертої саботажу міжнародної соціал-демократії починає пабирати практичних організаційних форм.

В подальших відділах виявляється боротьба серед самого Амстердамського Інтернаціоналу по цьому ж пунктові, перешкоди на шляху до єдності, основні типи боротьби за єдність—окремо найголовніші країни: Англія, Німеччина, Чехо-Словаччина, Спол. Штати й Франція і нарешті висловки й перспективи.

Трохи несприятливо враження робить підбайлівий переклад. Наприклад така фраза, як «єдність буде відновлено при умові безумовного відновлення відбудування осередків і

фабзавкомів і т. д.» або скрізь: «производственный» перекладається «продукційний»—«продукційні конференції», «продукційні профспілки». Взагалі продукція в розумінні виробництва. «Глузаві умови» і т. д.

Проте ці дрібні хибки не зменшують цінності брошури. Профробітникам її слід прочитати.

С. Б.

Василь Вранішній. «ЗЕМЛЯ». Харків. 1925. Книгоспілка. Ц. 40 к.

Наскільки відомо—це перша книжечка молодого автора, й перший збірник з його творів, і справляє вона хороше враження.

У автора є літературний хист, спостережливість, є правдиве чуття стелю і відчуття побуту.

Кілька новеличких оповідань, зібраних у цій книжечці, виявляють, що Василь Вранішній є побутувальний письменник переважно новий, післяреволюційний побут і є головним змістом більшості оповідань.

Причому, змалювання побуту не носить у автора характеру чогось протокольного і безформеного, а сполучується—і дуже вдало—з новелистичною вигадкою, з фантастичною справжнього оповідання. Характерні з цього боку «Земля» і «На станції».

У першій речі автор виявляє ще здорове чуття гумору, що примушує читача по особливому приймати несподівану пригоду студента, що приїхав на маленьку станцію і, викликавши підозріння в своїй «благонадійності», утік з-під арешту і, кінцево-вище, узяв участь у розкритті злочинства.

«На станції» наводиться старовинна новела про чоловіка-бавицю жінки злочинної, причому дія новели переноситься в умови приблизно 1922-го року. Тут автор вдало переплів композиційну лінію оповідання вартового, з усім оформленням—розвязкою новели.

Між іншим, ця річ, так само, як і «Роздоріжжя», має на собі сліди значного впливу М. Хвильового.

Шахи й шашки.

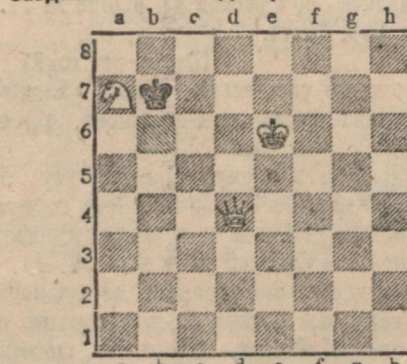
За редакцією І. Л. Янушпольського.

ч. 38, 18 жовтня 1925 року.

Умовні значки фігур: Кр—король, Ф—ферзь, Т—тура, С—слон, офіцер, К—кінь, п—пішак.

Завдання ч. 38. О. Делера.

Етюд ч. 36. А. К. Мішіна.

Білі—Кр е6 Ф d4 К а7, с8 (4)
Чорні— (1)

Мат за два ходи.

Партія ч. 38. Дебют Рети.

Відіграно на Всесоюзному турнір-чемпіонаті в Ленінграді у серпні 1925 р.

Білі—Н. М. Зубарьов.

1. Кг1—f3
2. с2—с4
3. г2—г3¹⁾
4. Кb1—с3
5. d2—d4
6. 0—0
7. h2—h3
8. Крg1—h2
9. Сe1—с3
10. Фd1—d2
11. Ta1—c1
12. c4—c5
13. Кf3—g1
14. d4—d5!
15. Сe3—c5
16. Сc5—d4

Кг8—f8

г7—g6

Сf8—g7

d7—d6

Кb8—c6

Сc8—d7

Фd8—c8

е7—e5

Крg8—h8²⁾

Кf6—g8

f7—f5

е5—e4

d6—c5

Кc6—e5³⁾

f3—e3

Фc8—a3

1. Тут можна також грати b2—b4.
2. 10. . . . Тf8—e7 напевно, краще.
3. Після 15. . . . Кc6—d4 білі ходами Кd1 і b4 відіграють пішака.
4. Цей хід губить партію.
5. У білих фігурою більше.

Партія № 35.

Відіграно на Всесоюзному турнірі у Москві у серпні 1925 р.

Білі—Б. А. Невельман.

1. c3—d4
2. d2—c3
3. g3—h4
4. e1—d2
5. f2—g3
6. g3—f4
7. h2 : h6
8. g1—f2
9. a3—b4?
10. d4—c5

d6—e5

e7—d6

h6—g5

b6—a5

c7—b6!

е5 : g3

d6—c5

b8—c7

с5 : a3

b6 : d4

Чорні—В. В. Мішкін.

11. e3 : c5
12. f2—g3
13. h4—g5
14. g5—f6
15. g3—h4
16. f6—e7
17. h6 : f3
18. c3 : g3
19. f3 : b4

f6—e5!

c7 : b6

b6 : d4

a7—b6

b6—c5

f3 : d6!

е5 : f4!

d6 : e5

a5 : c1

Білі здалися.

ХРОНІКА.

Міжнародний шаховий турнір відбудеться 5 листопаду у Москві. Остаточний список учасників ще не виданий; см. Ласкер і Капабланка беруть участь. А-ей Альохін грав на Біржі Парижі одночасово 18 партій+15—2=1. І. Л. Янушпольський грав у Клубі ім. Антошкіна одночасово 13 партій, даючи туру фору: +10—2=1.

Слабше є оповідання «Пам'яття», особливо в першій її частині. В змалюванні Негодичини та її підприємства відчужається Купрін, а дія нашого часу цей вплив мало потеснив навіть у художньому відношенні.

Загальне враження від збірника—повторює—надійне, молодому авторові треба лише збагатити знання побуту, і від окремих епізодів перейти до виявлення більш типічного з сучасного життя, ніж це є в першому збірникові.

Ю. Януш.

Д. БЕДЗИК. «Чернозем ожив», драма на 3 дії. Театральна бібліотека ДВУ, видання друге, 1925 р., ст. 49, ціна 25 коп.

Автор знає й відчуває ті процеси, що відбуваються у нашому селі, в той час, коли там «оживає чернозем», коли від турботи більшовицьких гармат, збудилися пригноблені свідомість батрацтва й бідного селянства. Автор без сумніву має й драматичний хист. Очевидно це й забезпечило п'єсі Бедзика серед селянського театру такий успіх, що видана вперше на початку року, зараз вона виходить уже другим виданням.

Але згадані риси Бедзикового твору, як успіх його серед читачів, чи слухачів, змушують нас особливо виразно підкреслити негативні риси п'єси, а саме: відсутність будь-якої письменницької культури у автора, невміння влаштувати матеріал твору в певні рамки логічного розвитку дій та обумовлену цим безсистемність, «рябизну» його п'єси в тому розумінні, що на кістках фабули білими нитками тут пошпигано «обрізки» з найрізноманітніших драматургічних напрямків—від грубого й безграмотного малоросійського драматургівства—почитайте хоч би ст.ст. 44—46—до своєрідної романтично-революційної інтелектуальної романтики, висловлюваної устами сільських парубків і дівчат—ст. 28 та 32—кінцею яви VIII.

У своїй нереличкій п'єсі Бедзик хотів змалювати не лише класове розпарування села в час революції, а показати ще й боротьбу поміж батьками та дітьми в час революції. Доводиться шкочувати, що автор поставив собі таке широке завдання: воно може бути по силі лише визначеному й досвідченому драматургові. Бедзик же спромігся лише на шкідливі, доволі вдалі, там, де малюється боротьба революційного селянства з бандитами (дії I і 3) і цілком невмілі та антихудожні в тій частині, до пробує показати розрив поміж батьками й дітьми (дія 2). Просто дивно—чому хоч би редакторський оцифрований не виправив таких рідких, як наприклад, «ереміянна днюкує» між Володькою та його матір'ю, (ст.ст. 41—42) та рідких істеричних вигуків, що спливають з кожної сторінки 2-ої дії. Перенісши головного героя більшовика Во-

лодьку з одних умов в інші—з оточення класової боротьби у сферу сімейних стосунків, автор не змógł змалювати свого героя суцільною індивідуальністю, не зумів надати йому певну характерних рис. Місний перекопаний більшовик у 1-ій дії, він обертається у якогось першого панчача у дії 2-ій. Так само невдало, як невразливі вийшли й інші типи, що, на думку автора, повинні репрезентувати молоді революційні покоління на селі—Зінки: сестра Володькина та дівчина Яррина, надумана непряма постать, що дуже нагадує «жрицю свободної любові» Що до негативних типів—бандит Виргун, Захар, Степанідка, то вони у Бедзика яскравіші, більш життєві та більш схожі на живих людей.

На спорідненість Бедзика з малоросійськими традиціями вказують, наприклад, ремарки: «дого сатанинський речотється», або... «як підкошений з піною в роті перекидається, а Яррина з колінами вилазить йому на груди та істерично речотється на весь ліс» (ст.ст. 46—47), або така оцінка «реалізм».

«Убитий!»
Гайть його на пам'ятки!
(тапчуть, толочать труп, здушений, дикий гул» (ст. 48).

Без потреби напустив Бедзик у свою п'єсу й такої «словесності», як «бардак», або «шматок нові», «сволоч»—епітети, що з ними більшовик Володька адресується до дівчини, яку він кохає.

Отже як бачимо, хоч і слабу, але в основі своїй цілком придатну для сільського театру п'єсу зіпсовано це й такими дуротворними хибками, що їх зовсім легко могло б виправити видавництво.

Я. Т—но.

Книжки надіслані до редакції.

К. Лебединців. Алгебра для Трудшколи, ч. 1, ст. 158, ц. 65 коп.

Елтон Сінклер. Мене ворує тесла. Повість про друге прирештя. Переклад з англійського. Ст. 168, ц. 75 коп.

П. Х. Бови. С.-г. машинознавство, ч. I, ст. 87, ц. 75 коп.

М. А. Линиченко. Фізика з метеорологією, ч. I, ст. 149, ц. 1 карб. 30 коп.

Н. Тихонов. Самі. Інспекція на 1 дію, ст. 15, ц. 12 коп.

Україна. Науковий Двохмісяч. Українознавства № 4, ст. 191, ц. 1 карб. 25 коп.

Капелькин та Цінгер. Природознавство, ч. II, (польск. мовою), ст. 80, ц. 45 коп.

Проф. Пілацький. Економічна географія, підруч. кн. для учн., ц. 35 коп.

А. Сухов. Економічна географія наших закарпатських земель, ц. 80 коп.

Путь Просвещения. Педагогический журнал, № 9, 1925 р.

Радянська Освіта. Журнал № 9, 1925 р.